

УДК 342.951 (477)

DOI <https://doi.org/10.32782/apdp.v107.2025.47>*Ю. Г. Чердинцев*

ОКРЕМІ АСПЕКТИ СУДОВОГО ЗАХИСТУ ПРАВА НА ДЕРЖАВНУ СЛУЖБУ В МИТНИХ ОРГАНАХ

Постановка проблеми. Право на судовий захист прав і свобод людини і громадянина (ст. 55 Конституції України) є невід’ємним чинником правової держави Україна і гарантом соціальної держави Україна. При цьому слід звернути увагу на те, що ст. 55 Конституції України є конституційною нормою прямої дії, що передбачено ст. 8 Конституції України, тобто «норми Конституції України є нормами прямої дії, а звернення до суду для захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина безпосередньо на підставі Конституції України гарантується». Це конституційне положення знайшло свій подальший розвиток у вигляді особливостей його реалізації, передбачених у Постанові Пленуму Верховного Суду України «Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя» [1]. Аналіз нормативних положень Закону «Про державну службу» [2] і МК України [3] з цього питання дають підстави зазначити, що судовий захист права на державну службу у митних органах має два прояви, зокрема як:

1) остання інстанція захисту права на державну службу у тому разі, коли посадова особа митного органу не отримала відповіді на свою скаргу у порядку адміністративного захисту, або коли вона не згідна із рішенням, прийнятим керівником митного органу (ч. 4 ст. 11 Закону «Про державну службу»);

2) самостійна інстанція захисту права на державну службу, яка має місце тоді, коли посадова особа митного органу початково вибирає судовий захист свого права без звернення до адміністративного захисту. Цей прояв судового захисту передбачено ст. 55 Конституції України і п.п. 2 і 9 ч. 1 ст. 19 КАС України [4], які передбачають спори у сфері публічної служби, що належать до юрисдикції адміністративних судів. Таким чином можна стверджувати про створення в Україні інституційно-правового механізму судового захисту права на державну службу у цілому, і права на державну службу в митних органах зокрема.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наявні наукові доробки з названої проблематики є важливим теоретико-методологічним підґрунтям для подальших наукових пошуків. Так, захист права на державну службу був об’єктом наукового дослідження Л. Білої-Тіунової [5, с. 151–156; 6, с. 178–182; 7, с. 481–523], А. Дем’янченка [8, с. 162–169], Д. Козачук [9, с. 1–7], Н. Панової [10, с. 181–207], Є. Фролової [11, с. 580–585]. При цьому слід звернути увагу на те, що їхні наукові доробки стосувалися названого права в аспекті або загальної теорії державної служби [5–9; 11], або державної адміністративної служби [10]. Наведене свідчить про те, що захисту права на державну службу в митних органах не приділялося уваги, що і зумовлює необхідність звернення до цього питання з огляду на певні нормативно-правові трансформації, що мають місце стосовно державної служби

в митних органах протягом останніх років, які потребують переосмислення з урахуванням реалій теперішнього часу.

Метою дослідження є визначення особливостей і проблемних питань судового захисту права на державну службу в митних органах з урахуванням судової практики з цієї проблематики.

Виклад основного матеріалу. Нормативно-правовими засадами судового захисту права на державну службу в митних органах є, окрім Конституції України (про що йшлося вище), ст. 11 Закону «Про державну службу», ст. 570-2 МК України і ст. 19 КАС України. Звернення до ст. 19 КАС України свідчить про те, що з точки зору захисту права на державну службу ця стаття зазнала певних змін щодо її первинної редакції. Так, в редакції 2005 р. стаття передбачала тільки п. 2 ч. 1, відповідно до якого адміністративними судами розглядалися публічно-правові спори «з приводу прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби», тобто спори, які стосуються всіх етапів державної служби. Однак, подальша судова практика щодо спорів у сфері публічної служби показала окремі прогалини, які не охоплювалися названим нормативним положенням і, тим самим, не надавали можливості забезпечення всебічного судового захисту права на державну службу, що зумовило необхідність внесення відповідних доповнень до ст. 19 і, як результат, цю статтю Законом «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування медико-соціальної експертизи та впровадження оцінювання повсякденного функціонування особи» [12] було доповнено п. 9, який передбачав новий вид спорів, як предмету розгляду адміністративними судами – спорів «щодо оскарження рішень атестаційних, конкурсних, медико-соціальних експертних комісій, експертних команд з оцінювання повсякденного функціонування особи та інших подібних органів, рішення яких є обов'язковими для органів державної влади, органів місцевого самоврядування, інших осіб». Слід зазначити, що п. 9 ч. 1 ст. 19 КАС України безпосередньо стосується вступу на державну службу (рішення конкурсної комісії) і проходження державної служби (рішення атестаційної комісії, експертних команд з оцінювання повсякденного функціонування особи) в митних органах, а значить – і права на державну службу в митному органі, і захисту права на державну службу в митному органі.

Судовий захист права на державну службу в митних органах (на відміну від адміністративного захисту) має прояв на всіх етапах державної служби. Це наочно показано у таблиці статистичних даних про кількість розглянутих судових справ, яка додається нижче.

Як слідує із наведеної таблиці, в 2024 р. спостерігається збільшення кількості справ щодо вступу на державну службу та її проходження. Водночас звертає на себе увагу значна кількість справ щодо припинення державної служби у 2020 і 2021 рр., що пояснюється значною кількістю позовів, які стосуються звільнення з державної служби відповідно до Закону «Про очищення влади». У цьому дослідженні розглядаються особливості та проблемні питання судового захисту права на державну службу на етапі вступу на державну службу до митних органів. У контексті зазначеного слід звернути увагу на такі важливі моменти.

**Таблиця статистичних даних про кількість розглянутих судових справ
щодо спорів про вступ на публічну службу, її проходження
та припинення за 2020-2024 рр.**

	2020	2021	2022	2023	2024
Вступ на публічну службу	79	91	78	51	160
Проходження публічної служби	1473	1944	1524	3958	4385
Припинення публічної служби	2060	2886	1802	1400	1244

1. *Недопуск осіб до участі у конкурсі через невідповідність кваліфікаційним вимогам.* Слід погодитися з позицією А. Дем'янченка стосовно того, що «встановлені законодавством кваліфікаційні вимоги до посади є принципово важливими, тобто їх недотримання не буде порушувати засади рівності кандидатів» [8, с. 164], тобто такі вимоги не порушують принципу рівності доступу осіб до державної служби з огляду на особливості сфери державної служби у цілому. Як свідчить судова практика, недопуск осіб до участі у конкурсі у цьому разі може мати прояв через ряд обставин, зокрема: освіта (наявність невідповідної освіти – справа № 826/13806/16 [13]), заборони, встановлені Законом «Про очищення влади» [14].

Видається, що на окрему увагу заслуговують саме заборони, встановлені Законом «Про очищення влади», у контексті права на державну службу з огляду на те, що, з одного боку, кількість позовів до адміністративних судів з приводу застосування положень названого Закону до державних службовців є досить значною (особливо у 2020 і 2021 рр.), а з другого – судовий розгляд цих спорів показує як недосконалість самого Закону «Про очищення влади», так і неоднозначність судової практики з цієї категорії справ. Слід звернути увагу на складність цього питання, яка посилюється ще і тим, що на клопотання Верховного Суду України від 14.11.2014 р. до Конституційного Суду України про визнання такими, що не відповідають Конституції України, положень п. 6 ч. 1, п.п. 2, 13 ч. 2, ч. 3 ст. 3 Закону України «Про очищення влади», рішення до цього часу так і не ухвалено.

Водночас важливо звернути увагу на правову позицію Верховного Суду України у складі судової палати з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян Касаційного адміністративного суду за результатом розгляду в касаційному порядку справи, у якій спір виник у зв'язку зі звільненням позивача з публічної служби за процедурою очищення влади (люстрації) із застосуванням заборони протягом 10 років обіймати посади, щодо яких здійснюється люстрація. Так, Верховним Судом зазначено, що «такі суворі заходи, як звільнення з посади із заборonoю обіймати посаду на 10 років, не можуть застосовуватися до державних службовців лише через те, що вони залишилися на своїх посадах державної служби після обрання нового глави держави, без аналізу індивідуальної поведінки таких осіб і встановлення зв'язку з узурпацією влади, підривом основ національної безпеки та оборони України або протиправного порушення прав і свобод людини» [15].

У цьому контексті цікавою є і позиція ПАРС у Резолюції № 1096 (1996) «Про заходи щодо ліквідації спадщини колишніх комуністичних тоталітарних систем»

[16], в якій указано на те, що «люстрація застосовується до осіб у випадку доведення їхньої провини в кожному конкретному випадку, а не як інструмент формального звільнення з посади». У Резолюції підкреслено, що «люстраційні заходи можуть бути сумісними з демократичною державою, заснованій на принципі верховенства права, за умов дотримання деяких критеріїв: по-перше, провини, а саме особиста, а не колективна, повинна бути доведена в кожному окремому випадку; це наголошує на потребі в індивідуальному, а не колективному, застосуванні законів про люстрацію; по-друге, повинні гарантуватися право на захист, презумпція невинуватості до доведення провини і право на судовий перегляд ухваленого рішення».

Слід зазначити, що підходи до проведення люстрації, викладені у Резолюції ПАРЕ №1096 (1996), знайшли свій подальший розвиток у практиці ЄСПЛ, який неодноразово розглядав справи за наслідками схожих перевірок у таких країнах, як Польща [17–19] та Україна [20]. Так, для вітчизняної судової практики важливим є Рішення ЄСПЛ, ухвалене 17.10.2019 р. у справі «Полях та інші проти України» (заяви № 58812/15, № 53217/16, № 59099/16, № 23231/18, № 47749/18 [20]), яке 24.02.2020 р. набуло статусу остаточного і стосується звільнення п'ятьох державних службовців на підставі норм Закону «Про люстрацію». При цьому, ухвалюючи рішення ЄСПЛ виходив, зокрема, із того, що «суду не було доведено, що ситуація залишалася настільки нестабільною, що було неможливо вивчити індивідуальну роль кожної особи з наступним можливим поступовим скасуванням обмежувальних заходів ...» і що «... втручання у права усіх п'яти заявників не було необхідним у демократичному суспільстві і статтю 8 Конвенції було порушено» [20]. Вітчизняна судова практика свідчить про те, що переважно такі адміністративні позови судом задовольняються (справа № 826/815/15 [21]; справа № 640/12445/21 [22] тощо), однак мають місце і випадки відмови у задоволенні позову (справа № 800/527/14 [23]; справа № 820/2130/16 [24]).

Слід зауважити, що спори щодо вступу на державну службу стосуються і такого важливого питання цього етапу, як питання про внесення змін до Єдиного державного реєстру осіб, як вчинили корупційні правопорушення [25] (далі – Реєстр) шляхом виключення з нього відомостей про вчинення особою адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією. Суть такого спору полягає у тому, що після притягнення особи до адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією, відомості про таку особу вносяться до Реєстру і ці відомості є єдиним офіційним доказом факту притягнення особи до адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією [26, ст. 59]. Це питання має важливе значення при вирішенні питання про допуск кандидатів на посади державної служби до конкурсу, оскільки за наявності таких обставини, як «піддавалася адміністративному стягненню за правопорушення, пов'язане з корупцією, – протягом трьох років з дня набрання відповідним рішенням суду законної сили» (п. 5 ч. 2 ст. 19 Закону «Про державну службу»), і «протягом останнього року притягалася до адміністративної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією» (п. 5 ч. 2 ст. 570 і п. 6 ч. 3 ст. 570-1 МК України) особа не може вступати на державну службу. Саме це і спричинило цілий ряд звернень кандидатів до адміні-

стративних судів з приводу внесення змін у Реєстр з вимогою щодо виключення з нього відомостей про вчинення особою адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією.

Як свідчить судова практика, такі справи розглядаються судом у порядку спрощеного позовного провадження, а розгляд справ закінчується залишенням адміністративного позову без задоволення. Аргументацією для такого висновку судів є те, що Положенням про Реєстр встановлено вичерпний перелік підстав щодо вилучення з Реєстру відомостей про особу, а ті підстави, якими було мотивовано адміністративні позови: своєчасна сплата штрафу (справа № 637/1427/19 [27]); невчинення нового адміністративного правопорушення протягом року з дня закінчення виконання стягнення (справа № 580/7069/23 [28]) тощо, не передбачено нормативно визначеним переліком підстав.

2. *Непроходження конкурсу на заміщення посади державної служби.* Слід насамперед зазначити, що основним органом, який приймає рішення щодо проходження конкурсу, що тягнуть за собою відповідні юридичні наслідки, є Комісія з питань вищого корпусу державної служби (далі – Комісія) – для посад категорії «А», і конкурсні комісії – для посад категорій «Б» і «В». При цьому такі рішення мають місце як щодо кожної стадії конкурсу (тестування, розв'язання ситуаційних задач, співбесіди), зокрема недопущення кандидата до наступної стадії, так і за результатами конкурсу – у рішенні про переможців: 2-х кандидатів-переможців – на посаду Голови Держмитслужби (ст. 570-2 МК), 3-х кандидатів-переможців – на посади категорій «Б» і «В» (ст. 28 Закону «Про державну службу»).

Важливо акцентувати увагу на таких двох важливих аспектах. Перший аспект стосується предмету оскарження в судовому порядку, яким є рішення Комісії тільки з питань додержання встановленого МК України порядку організації та проведення конкурсу на зайняття посади Голови Держмитслужби (категорія «А») – ст. 570-2 МК України, і рішення конкурсних комісій з аналогічного питання щодо посад категорій «Б» і «В» – Закон «Про державну службу». Водночас питання методики і критеріїв оцінювання під час проходження тестів і розв'язання ситуаційних завдань, відбору під час співбесіди, встановлення переможців конкурсу – нормативно (ч. 14 ст. 570-2 МК і ч. 6 ст. 28 Закону «Про державну службу») не віднесено до предмету судового оскарження.

Оскільки чинне законодавство про державну службу не передбачає тлумачення поняття «порядку організації та проведення конкурсу», порушення яких є предметом судового оскарження, слід зазначити, що у цьому разі йдеться про нормативно урегульовані організаційно-процедурні елементи конкурсу. Так, порушення можуть мати місце при: а) прийнятті рішення про оголошення конкурсу; б) розгляді інформації від осіб, які бажають взяти участь у конкурсі; в) проведенні тестування та визначенні його результатів; г) розв'язанні ситуаційних завдань та визначенні їх результатів; д) проведенні співбесіди та визначенні її результатів; ж) складенні загального рейтингу кандидатів; з) процедурі визначення переможця конкурсу; к) оприлюдненні результатів конкурсу.

Якщо звернутися безпосередньо до конкурсу, то слід зазначити, що рішення конкурсних комісій стосуються всіх етапів конкурсу, зокрема:

1) тестування. Так, ОСОБА_1 звернулася до Донецького окружного адміністративного суду з позовом до Донецької митниці Держмитслужби про визнання протиправними дій і рішення про звільнення за непроходження тестування, яке регламентовано Порядком реалізації експериментального проекту щодо тестування посадових осіб митних органів з питань кваліфікації та благонадійності [29], та відміну рішення у зв'язку із тим, що посадові обов'язки, передбачені у контракті, не містили визначення такого випробувального завдання, як успішне проходження тестування. Справу було розглянуто за правилами спрощеного провадження суддею одноосібно, без проведення судового засідання та повідомлення (виклику) учасників справи. Суд на підставі аналізу наявних у справі матеріалів дійшов висновку про необґрунтованість позовних вимог і вирішив у задоволенні позову відмовити [30];

2) розв'язання ситуаційних завдань. Прикладом порушення процедури є справа № 804/6325/17 від 21.11.2019 р. розглянута Касаційним адміністративним судом Верховного Суду України [31]. У ході розгляду справи було встановлено, що на етапі конкурсу «розв'язання ситуаційних завдань та визначення їх результатів» на зайняття вакантної посади державної служби категорії «Б», які полягають у досягненні максимальної об'єктивності при перевірці ситуаційних завдань на умовах анонімності особи, яка розв'язала ситуаційне завдання, було встановлено, що в нижньому правому куті кожного аркуша розв'язання ситуаційного завдання стоїть особистий підпис конкурсанта, який виконав це завдання. Суд встановив, що допущені з боку конкурсної комісії порушення принципу анонімності (проставлення підписів на кожному аркуші бланків відповідей) створило передумови для ідентифікації кандидатів і, відповідно, для необ'єктивної оцінки відповідних робіт. Відповідні обставини створили умови для визнання результатів конкурсу недійсними та відповідно спричинили необхідність повторного проведення конкурсу на зайняття відповідної посади [31]. Ще одним прикладом є звернення ОСОБА_1 до Окружного адміністративного суду м. Києва з позовом про скасування рішення конкурсної комісії НАДС щодо розв'язання ситуаційних завдань та недопущення до наступного етапу конкурсу на зайняття вакантної посади Голови Держмитслужби через упереджене ставлення членів конкурсної комісії та необ'єктивне оцінювання. Справу було розглянуто в порядку спрощеного провадження без повідомлення учасників справи (у письмовому провадженні). Суд на підставі аналізу наявних у справі матеріалів дійшов висновку про необґрунтованість позовних вимог і вирішив у задоволенні позову відмовити [32].

Окрім наведених вище прикладів мають місце й інші питання, які є предметом спору щодо проходження тестування або розв'язання ситуаційних завдань, зокрема: а) запізнення на проведення тестування (справа № 140/6979/21 [33]); б) процедурні порушення технічного характеру, зокрема: несправність комп'ютерної техніки (справа № 816/1566/16 [34]); неправильне оформлення результатів добору (справа № 520/5503/21 [35]); в) порушення порядку здійснення членами конкурсної комісії спостереження за проходженням тестування (справа № 826/5454/18 [36]) тощо.

Заслуговує на увагу і таке важливе питання судового захисту права на державну службу під час проведення конкурсу, як «визначення меж між дискреційними повноваженнями Комісії або конкурсної комісії і повноважень суду» [8, с. 165] під час розгляду позову державного службовця. При цьому слід мати на увазі, що судовою практикою визначено, що «дискреційні повноваження – це сукупність прав та обов’язків органів державної влади ..., осіб, уповноважених на виконання функцій держави ..., що надають можливість на власний розсуд визначити повністю або частково вид і зміст управлінського рішення, яке приймається, або можливість вибору на власний розсуд одного з декількох варіантів управлінських рішень, передбачених нормативно-правовим актом, проектом нормативно-правового акта» [37]. Отже, йдеться про те, що Комісію і конкурсні комісії наділено значним обсягом дискреційних повноважень під час проведення конкурсного відбору, які можуть бути предметом оскарження при захисті права на державну службу. Проблема полягає у відсутності єдиної судової практики щодо вирішення такої категорії справ, зокрема щодо питання про оцінювання/неоцінювання судами використання конкурсними комісіями своїх дискреційних повноважень. Як свідчить судова практика, мають місце протилежні підходи судів з цього питання, зокрема: а) здійснення судового контролю за дискреційними повноваженнями конкурсних комісій (справа № 520/13533/19 [38]); б) невтручання в дискреційні повноваження конкурсних комісій (справа № 300/357/19 [39]; справа № 440/5219/20 [40]; справа № 640/2194/20 [41]).

У контексті зазначеного важливо звернути увагу на судові рішення, які стосуються доступу до інших видів публічної служби і які є судовим прецедентом для вирішення спорів щодо державної служби в митних органах. Йдеться насамперед про Постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду у справі № 300/2021/20, в якій зазначено, що «обсяг дискреції не може бути необмеженим і повинен підлягати зовнішньому/публічному контролю, в тому числі судовому. Процес та результат добору повинен бути зрозумілим як безпосереднім учасникам цих відносин, зокрема кандидату, так і суспільству загалом» [42]. Аналогічна позиція знайшла своє відображення і у Постанові Великої Палати Верховного суду у справі № 9901/831/18, в якій визначено, що «національне законодавство наділяє суди процесуальною можливістю для юридичного контролю за реалізацією дискреційних повноважень суб’єктами владних повноважень аж до зобов’язання враховувати думку суду під час повторного вирішення відповідного питання» [43]. Видається, що запропонований у вищенаведених Постановах підхід щодо вирішення питання здійснення судового контролю щодо дискреційних повноважень суб’єктів владних повноважень (до яких належать і конкурсні комісії) є таким, що відповідає принципу верховенства права і законності у сфері державної служби. Однак це потребує зміни нормативно-правового підходу щодо вирішення цього питання (предметом оскарження є тільки «порядок організації та проведення конкурсу») і внесення відповідних змін до МК України і Закону «Про державну службу».

При характеристиці судового захисту права на державну службу під час вступу на державну службу слід звернути увагу на те, що чинне законодавство досить чітко регламентує питання щодо суб’єкта оскарження такого права. Таким суб’єктом

може бути лише кандидат, якого не визначено переможцем конкурсу, тобто особа, яка не ввійшла у список 2-х осіб на посаду Голови Держмитслужби (коли йдеться про посаду категорії «А» – ст. 570-2 МК), або 3-х осіб (коли йдеться про посади категорій «Б» і «В» – ч. 6 ст. 28 Закону «Про державну службу»). Чинне законодавство не передбачає у цьому разі інших осіб, які б діяли в інтересах кандидата, якого не визначено переможцем.

Висновки і пропозиції. Здійснене дослідження дозволило дійти таких висновків: по-перше, в Україні створено інституційно-процедурний механізм захисту права на державну службу в митних органах; по-друге, мають місце прогалини нормативно-правового регулювання такого захисту, зокрема щодо: а) забезпечення індивідуального, а не колективного підходу при застосуванні Закону «Про очищення влади» і доведення провини в кожному конкретному випадку; б) Рішення КСУ щодо конституційності Закону «Про очищення влади»; в) забезпечення однаковості судової практики стосовно дискреційних повноважень Комісії або конкурсних комісій; по-третє, необхідність приведення МК України і Закону «Про державну службу» у відповідність до вимог міжнародних стандартів у контексті захисту права на державну службу шляхом внесення відповідних змін і доповнень.

Література

1. Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя: Постанова Пленуму ВСУ від 01.11.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-96#Text>.
2. Про державну службу: Закон України від 16.12.2015 р. № 3723-ХІІ. Дата оновлення: 04.06.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>.
3. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. Дата оновлення: 31.10.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>.
4. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. Дата оновлення: 08.03.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#n9685>.
5. Науково-практичний коментар до Закону України «Про державну службу». Одеса: Фенікс, 2020. 628 с.
6. Біла-Тіунова Л.Р., Стець О.М. Службове право України: підручник. Одеса: Фенікс, 2022. 771 с.
7. Біла-Тіунова Л. Р. Захист права на державну службу: концептуальні положення у сучасному цифровому вимірі: Адміністративістика в умовах цифровізації: теорія, правове регулювання, практика: монографія / авт. кол.: С.В. Ківалов, Л.Р. Біла-Тіунова, Т.А. Лятковська та ін. Одеса: Вид. дім «Гельветика», 2022. 800 с. С. 481-523.
8. Дем'янченко А.С. Актуальна вітчизняна судова практика щодо втілення права на доступ до державної служби. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2022. № 3. С. 162–169.
9. Козачук Д., Колбас Д. Особливості процесуальної форми судового захисту права на державну службу. *Академічні візії*. 2025. Вип. 42. С. 1–7.
10. Панова Н.С. Концепт державної адміністративної служби України: дис. ... д-ра юрид. наук. Одеса, 2021. 444 с.
11. Фролова Є. Адміністративно-правові аспекти захисту права на державну службу у судовій практиці. *Право та державне управління*. 2024. № 4. С. 580-585.
12. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування медико-соціальної експертизи та впровадження оцінювання повсякденного функціонування особи: Закон України від 19.12.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4170-20#n9>.
13. Справа № 826/13806/16. Рішення Окружного адміністративного суду м. Києва від 27.03.2019 р. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/89564840>.
14. Про очищення влади: Закон України від 16.09.2014 р. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1682-18#Text>.

15. Справа № 817/3431/14. Постанова Верховного Суду України від 03.06.2020 р. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/89627492>.
16. Про заходи щодо ліквідації спадщини колишніх комуністичних тоталітарних систем: Резолюція ПАРЕ № 1096 (1996). URL: <https://surl.li/vemrdf>.
17. Рішення ЄСПЛ в справі «Matyjek v. Poland» («Матієк проти Польщі», заява № 38184/03). URL: <https://surl.li/olvcqd>.
18. Рішення ЄСПЛ в справі «Bobek v. Poland» («Бобек проти Польщі», заява № 68761/01). URL: <https://surl.li/ekrpyuc>.
19. Рішення ЄСПЛ в справі «Luboch v. Poland» («Любох проти Польщі», заява № 37469/05). URL: <https://surl.li/euxnlb>.
20. Рішення ЄСПЛ від 17.10.2019 р. у справі «Полях та інші проти України». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/SO001255>.
21. Справа № 826/815/15. Рішення Вінницького окружного адміністративного суду від 21.07.2025 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129248965>.
22. Справа № 640/12445/21. Рішення Окружного адміністративного суду м. Києва від 15.07.2021 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98338357>.
23. Справа 800/527/14. Постанова Великої Палати Верховного Суду України від 02.06.2021 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97451663>.
24. Справа № 820/2130/16. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 05.05.2022 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104191326>.
25. Про затвердження Положення про Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення: Рішення НАБУ від 09.02.2018 р. Дата оновлення: 15.04.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0345-18#n13>.
26. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. Дата оновлення: 30.10.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.
27. Справа № 637/1427/19. Рішення Харківського окружного адміністративного суду від 18.02.2020 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87675467>.
28. Справа № 580/7069/23. Рішення Черкаського окружного адміністративного суду від 03.10.2023 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113899459>.
29. Про реалізацію експериментального проекту щодо тестування посадових осіб митних органів з питань кваліфікації та благонадійності: Постанова КМУ від 330.09.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/916-2020-%D0%BF#Text>.
30. Справа № 200/1144/22. Рішення Донецького окружного адміністративного суду від 06.06.2023 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111349160>.
31. Справа № 804/6325/17. Рішення Верховного суду України від 21.11.2019 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85804125>.
32. Справа № 640/7361/19. Рішення Окружного адміністративного суду міста Києва від 24.12.2020 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93788716>.
33. Справа № 140/6979/21. Рішення Волинського окружного адміністративного суду від 02.11.2021 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100781358>.
34. Справа № 816/1566/16. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 14.08.2019 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/83647556>.
35. Справа № 520/5503/21. Рішення Харківського окружного адміністративного суду від 15.06.2021 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97663868>.
36. Справа № 826/5454/18. Рішення Окружного адміністративного суду м. Києва від 03.12.2018 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/78493136>.
37. Справа № 380/1160/20. Рішення Львівського окружного адміністративного суду від 04.06.2020 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89847252>.
38. Справа № 520/13533/19 від 13.02.2020 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87554009>.
39. Справа № 300/357/19. Рішення Івано-Франківського окружного адміністративного суду від 25.04.2019 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81427144>.
40. Справа № 440/5219/20. Рішення Полтавського окружного адміністративного суду від 09.12.2020 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93875747>.
41. Справа № 640/2194/20. Рішення окружного адміністративного суду м. Києва від 14.07.2021 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98365446> (не набрало законної сили).

42. Справа № 300/2021/20. Постанова Восьмого апеляційного адміністративного суду від 19.01.2021 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94294696>.

43. Справа № 9901/831/18. Постанова Великої Палати Верховного Суду 29.04.2020 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89251556>.

Анотація

Чердинцев Ю. Г. Окремі аспекти судового захисту права на державну службу в митних органах. – Стаття.

У статті досліджуються особливості і проблемні питання судового захисту права на державну службу в митних органах з урахуванням судової практики з цієї проблематики. Встановлено, що судовий захист (на відміну від адміністративного) має прояв на всіх етапах державної служби і звернено увагу на такий етап, як вступ на державну службу. Акцентовано увагу на особливостях захисту права на вступ на державну службу під час застосування Закону «Про очищення влади» та необхідності нормативного забезпечення однакової судової практики. Звернено увагу на теоретико-нормативні питання спорів щодо проходження конкурсу (тестування, розв'язання ситуаційних завдань, дискреційних повноважень конкурсних комісій, порушення порядку і процедури конкурсу) і судову практику з цих питань. Визначено, що: по-перше, створено інституційно-процедурний механізм захисту права на державну службу; по-друге, мають місце прогалини нормативно-правового регулювання такого захисту, зокрема щодо: а) забезпечення індивідуального, а не колективного підходу при застосуванні Закону «Про очищення влади» і доведення провини в кожному конкретному випадку; б) Рішення КСУ щодо конституційності Закону «Про очищення влади»; в) забезпечення однаковості судової практики стосовно дискреційних повноважень Комісії або конкурсних комісій; по-третє, необхідність приведення МК України і Закону «Про державну службу» у відповідність до вимог міжнародних стандартів у контексті захисту права на державну службу шляхом внесення відповідних змін і доповнень до МК України і Закону «Про державну службу».

Ключові слова: захист права на державну службу; дискреційні повноваження конкурсних комісій; судова практика у справах про державну службу; люстрація; юрисдикція адміністративних судів; посадові особи митних органів; тестування; співбесіда.

Summary

Cherdyntsev Yu. H. Certain aspects of judicial protection of the right to civil service in customs bodies. – Article.

The features and problematic issues of judicial protection of the right to civil service in customs bodies, taking into account judicial practice on this issue are researched in the article. It is established that judicial protection (unlike administrative protection) is manifested at all stages of civil service and attention is paid to such a stage as entry into civil service. Attention is focused on the features of protection of the right to enter civil service during the application of the Law "On Purification of Power" and the need for regulatory support of uniform judicial practice. Attention is paid to theoretical and normative issues of disputes regarding the passing of the competition (testing, solving situational tasks, discretionary powers of competition commissions, violation of the order and procedure of the competition) and judicial practice on these issues. It is determined that: firstly, an institutional and procedural mechanism for protecting the right to civil service has been created; secondly, there are gaps in the regulatory and legal regulation of such protection, in particular regarding: a) ensuring an individual, rather than a collective, approach when applying the Law "On Purification of Power" and proving guilt in each specific case; b) the decision of the Constitutional Court of Ukraine on the constitutionality of the Law "On Purification of Power"; c) ensuring uniformity of judicial practice regarding the discretionary powers of the Commission or competition commissions; thirdly, the need to bring the Customs Code of Ukraine and the Law "On Civil Service" into line with the requirements of international standards in the context of protecting the right to civil service by making appropriate amendments and supplements to the Customs Code of Ukraine and the Law "On Civil Service".

Key words: protection of the right to civil service, discretionary powers of competition commissions, judicial practice in civil service cases, lustration, jurisdiction of administrative courts, customs officials, testing, interview.

Дата надходження статті: 26.09.2025

Дата прийняття статті: 23.10.2025

Дата публікації: 27.11.2025